

“ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר”

תקציר שאלות ותשובות
בהלכות ימי הפורים

מרדכי אפרתי
גבעת שמואל
אדר התשע"ב

הקדמה

הביטוי "מגילת אסתר" כבר רומז שהקורא עומד בפני גילוי (מגילה) ההסתר (אסתר).

מה נסתר, מי מסתיר, ואיך מגלים?

מציאותו של הקב"ה נסתרת בעולם. לא רואים אותו ולא משיגים אותו באחד מחמשת החושים שלנו, עולם מלשון "העלם" – הסתר, הקב"ה מסתתר בתוך המערכת הטבעית והגשמית.

שיא ההסתר הוא "המקריות". ראש המסתירים הוא "עמלק".

הגילוי האלוקי הבולט והגדול היה יציאת מצרים וכל ניסיה.

למרות גילוי זה שהיה לעיני כל העולם, מעיז "עמלק" לתקוף את עם ד', וכאשר אומרים לו "איך אינך מפחד מאלוקיהם של אלה שקרע את הים והוריד מן ושאר ניסים" הוא עונה "כל הניסים הם רק מקרה, אין מי שמחולל אותם וכל נפלאות הדרך הם רק "אשר קרך" – צירופי מקרים ללא יד אלוקית מכוונת".

"עמלק" בתפיסתו זו מכסה את שם ד' ואת כסאו בעולם, הוא שם "יד על כס י-ה", לא מאפשר ל "כסא" להתגלות אלא מסתיר את ה' א' (אלופו של עולם) ומ "כסא" הוא עושה רק "כס" ומשם ד' "י-ה-ו-ה" הוא עושה רק "י-ה".

מטרת המגילה להראות את נפילת התפיסה העמלקית האומרת שהכל מקרה.

אין נס גלוי במגילה וגם שם ד' לא מופיע בה בגלוי, אבל התיזמון של כל ארוע וכל דמות במגילה מראים את יד ד' ואת השגחתו ללא כל צורך להזכירו בפירוש.

לא יכול להיות שרק "במקרה" אחשוורוש הרג את אישתו רק בגלל שסרבה להופיע בפני חביריו.

לא יכול להיות שרק "במקרה" אחשוורוש בוחר רק באסתר, מכל הבנות הפרסיות והמדיות המיוחסות.

לא יכול להיות שרק "במקרה" מרדכי (ודוקא הוא שיודע טרסית) נמצא ליד בגתן ותרש בדיוק כאשר התלחשו.

לא יכול להיות שרק "במקרה" נכנס דוקא המן לארמון כאשר למלך נדודי שינה מחשדות מהקשר לו עם אסתר.

לא יכול להיות שרק "במקרה" היה חרבונה ליד המלך כאשר נתמלא חימה על המן והציע לתלותו עליו.

המגילה מגלה את ההסתר, היא מראה שיש יד מכוונת ללא מקריות. אין "ספק", אין "עמלק" (המילה "ספק" וגם המילה "עמלק" שתיהן באותה גימטריא – 240).

קריאת המגילה צריכה להביא אותנו לחיזוק באמונה, להסרת הספקות בעבודת ד' ובהשגחתו והיא זו שתביא בע"ה לנפילת העמלק "הגרעיני" וכל כת דיליה בקרוב ממש.

מרדכי אפרתי

רב ביהכנ"ס "דינת ישראל" גבעת שמואל

משנכנס אדר – שו"ת בענין ימי הפורים

מס	השאלה	התשובה
1	מתי קוראים את פרשת "שקלים" ומדוע?	<p>קוראים את פרשת "שקלים" בשבת שלפני ר"ח אדר ובגלל הסיבות הבאות:</p> <p>נאמר בתורה "זאת עולת חודש בחודשו לחדשי השנה" והגמי' לומדת מכך שיש להקריב בבית המקדש את קורבנות התמיד המוספים וכו' מבעלי חיים חדשים שניקנו לאחר ר"ח ניסן ולכן בר"ח אדר, חודש לפני זמן קניית הקרבנות החדשים, הכריזו וביקשו מהציבור לתרום את שקליהם כדי שיהיה כסף וזמן לקנות, וזכר לכך אנו קוראים את הציווי לתת שקלים למקדש כבר בשבת שלפני ר"ח אדר.</p> <p>שנית, מאחר ובפורים אנו קוראים את המגילה ובמגילה מסופר שהמן נתן עשרת אלפים שיקלי כסף לאחשורוש כדי שיתיר לו להרוג את היהודים ולכן כדי להקדים את המן אנו מזכירים את מתן מחצית השקל שלנו עוד לפני ר"ח אדר כדי שתעמוד ותכפר מול שקליו של המן הרעיון העומד בבסיס תשובה זו הוא שבכל שנה, האירועים שקרו בעבר והמסופרים במגילה מתרחשים שוב מבחינה רוחנית (זה פירוש הפסוק "והימים האלו נזכרים ונעשים"), כלומר כאשר נקרא על נתינת שיקלי המן כתמורה להיתר להשמיד את היהודים, אירוע כזה ממש קורה ומתרחש מבחינה רוחנית באותו רגע שקוראים אותו במגילה ולכן עלינו להקדים ולהזכיר את זכותנו במצות מחצית השקל עוד לפני ר"ח אדר</p>
2	על מה צריך להקפיד בקריאת פרשת "זכור" ומדוע?	<p>כידוע משה תיקן לקרוא בתורה בתורה בשבת וכן בשני ובחמישי בשחרית (כדי שלא יהיה שלשה ימים בלי שמיעת תורה) ועזרא הסופר תיקן שיהיו שלשה עולים, ועשרה פסוקים, וכן תיקן שיקראו בתורה במנחה של שבת. מכל זה נובע שקריאת התורה בשבת, במנחה של שבת ובשני וחמישי אינה מצוה מדאורייתא אלא רק תקנה. מאידך לדעת פוסקים רבים קריאת פרשת "זכור" היא מצוה מן התורה ובגלל זה מקפידים מאוד כדלהלן:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. לקרוא מהס"ת המוגה והמהודר ביותר שיש בביהכ"ס 2. לקרוא בדיקדוק, ביטוי נכון ושלים של המילים והטעמים ושמיעת כל מילה 3. על הקורא בתורה לכוין להוציא ידי חובה את השומעים וגם עליהם חובה לכוין לצאת ידי"ח בקריאתו 4. לא להעלות לתורה לעלית "זכור" קטן שלא הגיע למצות (לעלית "מפטיר" אחרת במהלך השנה י"א שמותר אם הוא יותר מגיל 6 ויודע למי מברכים)
3	האם גם נשים חייבות בשמיעת פרשת "זכור"?	<p>אמנם לפי הכלל שאישה פטורה מ"מצות עשה שהזמן גרמן" היה אפשר לומר שאישה תהיה פטורה מ"זכור" הנאמר בזמן קבוע (שבת לפני פורים) אבל זוהי טעות כיון שהתורה לא קבעה זמן מוגדר למצות זכירת עמלק ויש לעשותה יום יום ורק חכמים הם אלו שהסמיכו אותה לפורים ולכן אישה חייבת ב"זכור"</p> <p>מאידך יש האומרים שאישה פטורה מ"זכור" כיון שמצות זכירת עמלק סמוכה בתורה למצות מחיית עמלק ומי שלא חייב במחיית עמלק אינו חייב בזכירת עמלק, ומאחר ונשים לא יוצאות לקרב ולא חייבות במחיה כך לא חייבות בזכירה</p> <p>ומאחר ויש בענין מחלוקת ההלכה היא שעדיף שאישה תשתדל ותבוא לשמוע (ואם אחרת אפשר לקרוא עבורה לאחר התפילה או במנחה אם יש עשרה אנשים, אבל לא יברכו על קריאה זו) אבל אם אינה יכולה להגיע, אינה חייבת ויכולה להקל ולסמוך על הפוטרים. (אא"כ נהגה לבוא 3 פעמים ואולי יש בכך משום נדר)</p>
4	הרי ביג' ניסן נכתבו האגרות להשמדת היהודים וביד', טו', טז' בניסן, צמה אסתר (רש"י, מגילה טו.). ואם כן מדוע צמים דוקא ביג' אדר תענית אסתר?	<ol style="list-style-type: none"> 1. ביום יג' באדר, יום בו שיברו אויבי היהודים להרגם, עמדו היהודים ונלחמו (לאחר שאחשורוש התיר להם בניסן הקודם עת קרה הנס בו אחשורוש תלה את המן) ומאחר וכאשר היו נלחמים המנהג היה לצום, כדי להראות שלא בוטחים בכוחם אלא בעזרת השם, לכן אנו צמים ביג' אדר להראות שהקב"ה עוזר לאדם ולעם ישראל בעת צרתם כאשר יתענו ויחזרו בתשובה 2. אכן היה צריך לצום בניסן אבל חכמים לא רצו לקבוע צום בחודש שבו נגאלו אבותינו ושבו הוקם המשכן. 3. חכמים חששו שמא ע"י ריבוי האכילה בסעודות פורים ושתיות היין יגיעו להוללות ולחטא ולכן הקדימו תענית יום לפני כן כסגולה להנצל מהחטא וכן כדי שיהיו זריזים למקרא מגילה ולא יתעסקו באכילה
5	מי פטור מתענית אסתר? (הפטור מהצום אינו מתייר אכילת תענוג אלא רק אכילה לקיום הגוף)	<p>בגלל שהפוסקים נחלקו אם התענית חובה מדברי קבלה, מדברי סופרים או מצד המינהג בלבד הקלו בה ופטרו את האנשים המפורטים להלן:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. מעוברת (מהחודש השלישי ואם סובלת ממיחושים והקאות, פטורה אפילו לפני כן) 2. מניקה או ל"ע אשה שהפילה (תוך 24 חודש מיום הלידה או ההפלה, אפילו פסקה להניק) 3. קטנים עד גיל מצוות (13 לזכר ו 12 לנקבה). פחות מכך לא יתענו אפילו לשעות 4. חולה אפילו שאין בו סכנה או אפילו חולה שהתרפא כבר אבל עדיין חלש ואפילו מי שמצטער מכאב עיניים 5. זקן תשוש כח (אפילו מתחזק והולך כבריא) 6. חתן וכלה בתוך שבעת ימי חופתם 7. מוהל, סנדק, אבי הבן אם המילה ביום תענית אסתר ויאכלו רק לאחר המילה <p style="text-align: center;">שאר האנשים צריכים להקפיד ולהתענות</p>

<p>6</p> <p>בתענית אסתר מוציאים ס"ת וקוראים "ויחל משה" וכן אומרים "עננו" בתפילה. האם בכל מצב ?</p> <p>האם מותר להתרחץ בתענית אסתר ?</p>	<p>כל הנ"ל רק אם יש בביהכני"ס 6 אנשים שמתענים</p> <p>בתענית אסתר כל הענין הוא רק התענית (המתחילה בעלות השחר) אבל אין כל איסור לרחוץ וכד'.</p>
<p>7</p> <p>האם יש איזושהיא סגולה מיוחדת ליום "תענית אסתר" ?</p>	<p>רבי צבי הירש קידנובר (פולין 1645-1712) בספרו "קב הישר" כתב:</p> <p>" וכל מי שצריך רחמים על איזה דבר שהוא..... ביום התענית אסתר.. יאמר.. מזמור כ"ב בספר תהלים: "אילת השחר", ואח"כ ישפוך שיחו לפני השם יתברך ויבקש בקשתו ויזכיר זכות מרדכי ואסתר " ויש שקוראים בתחילה את מזמור כ"ב ולאחר מכן מדליקים נר לכבוד נשמת אסתר ונר לכבוד נשמת מרדכי ונותנים צדקה ורק לאחר מכן מבקשים בקשות בזכות מרדכי ואסתר (כדאי לנסות....)</p>
<p>8</p> <p>איך צריך לומר "מחצית השקל" או "זכר למחצית השקל" ?</p>	<p>יש לומר "זכר למחצית השקל" כיון שאם יאמר מעות אלו הן "מחצית השקל" נמצא שהן הקדש ואסור להינות מהן ולא יוכל לתתם לעניים</p>
<p>9</p> <p>כמה כסף יש לתת כדי לקיים מנהג "זכר למחצית השקל" ?</p> <p>האם אפשר לתת צ'ק ?</p>	<p><u>לפי מנהג אשכנז</u> יש לתת עבור כל אחד ואחת מבני המשפחה 3 מחצית המטבע הנקוב באותה מדינה, כשבמדינתנו הכוונה למטבע של "חצי שקל" כלומר יש לתת 3 מטבעות של "חצי שקל". מינהג שני באשכנז הוא שמגביהים 3 מטבעות מכסף טהור (אם יש בביהכני"ס) וכך קונים אותם וכשמחזירים אותם לקערת הצדקה מוסיפים תרומה כספית.</p> <p><u>לפי מנהג ספרד</u> יש לתת עבור כל אחד ואחת מבני המשפחה רק מגיל 13 אבל המינהג הוא לדקדק ולתת עבור כל אחד ואחת מבני המשפחה ואפילו פחות מגיל 13 ואפילו עבור עוברים ברחם אימם, עלות של 10 גרם כסף טהור (כולל מע"מ) שהיא בתשע"ב 46 ש"ח (לא סופי, יש לבדוק) לפחות ואם קשה לו יתן עלות של 10 גרם כסף טהור (כולל מע"מ) כאמור לעיל רק עבורו ואילו עבור כל אחד משאר בני ביתו יתן סכום מועט כיכולתו.</p> <p>יוצאים ידי חובה במתן המחאה בנקאית (צ'ק) בסכום השווה בערכו למינהגים הנ"ל (נכון בעיקר למינהג הספרדים) רק בתנאי שניתן להשתמש בצ'ק בו ביום - אם הבנקים פתוחים או שהצ'ק סחיר ואינו למוטב בלבד.</p>
<p>10</p> <p>מתי יש לתת את "זכר למחצית השקל" ?</p>	<p><u>לפי מנהג אשכנז (רמ"א בשם מהרי"ל)</u> יש לתת "זכר למחצית השקל" בליל פורים, לפני תפילת מנחה (וי"א שהסיבה היא כדי שהצדקה תהיה יחד עם התענית)</p> <p><u>לפי מנהג ספרד</u> נהגו לתת לפני תפילת ערבית ומקרא מגילה של ליל פורים (כלומר לאחר מנחה הסמוכה לערבית)</p> <p>לדעת הרב אליהו זצ"ל אפשר לתת מעות אלו כבר מתחילת ר"ח אדר (הסמוך לניסן), ולדעת הרב ישראל זצ"ל אפשר לתת עד ר"ח ניסן.</p>
<p>11</p> <p>למי תורמים את כסף "זכר למחצית השקל" ?</p>	<p>במסכת סופרים (פרק כא) מבואר שיש לתת את מעות "זכר למחצית השקל" לצדקה לעניים וי"א גם למוסדות צדקה וי"א גם לתלמודי תורה ולישיבות וי"א גם לבתי כנסת (למוסדות תורה עדיף מביכני"ס לדעת הגר"ע). כמובן שאם יש ת"ח העוסק בתורה שהוא עני עדיף לתמוך בו ואז זוכים לא רק בצדקה אלא גם בתלמוד תורה.</p>
<p>12</p> <p>האם מותר לעבוד בפורים ?</p>	<p>מן הדין מותר לעבוד בפורים אבל המנהג הוא להתמיר ולא לעבוד בפורים וחז"ל אמרו שהעושה מלאכה בפורים אינו רואה בה סימן ברכה</p> <p><u>מותר לעשות מלאכה במקרים הבאים:</u> בליל פורים לבני הפרזים (עיר שלא היתה מוקפת חומה מימות יהשע בן נון), מותר ב טו' אדר לבני המוקפים (עיר שהיתה מוקפת חומה מימות יהשע בן נון), מותר ביד' אדר בעיר שיש ספק שהיתה מוקפת חומה - ביום יד' - אסור, ביום טו' - מותר, אבל עדיף להתמיר. מלאכת מצוה מלאכה לצורך פורים מלאכת דבר האבד (אם לא יעבוד יפסיד את הקרן) להתגלח לצורך פורים (לכתחילה יתגלח לפני פורים), להסתפר - יש אוסרים. לגזוז צפרניים- מותר.</p>

"כי יד על כס י-ה מלחמה ל ד' בעמלק מדור דור"

"כי" ראשי תיבות "כל ישראל", "יד" כלומר חוגגים ביום יד' אדר אבל "על כס" - ירושלים שהיא כסאו של ד', "יה" (גימט' 15) כלומר בירושלים חוגגים ב טו' (15) באדר.....

שו"ת בעניני קריאת המגילה

מס	השאלה	התשובה
1	ממתי ועד מתי אפשר לקיים את מצות קריאת מגילת אסתר של ליל פורים ?	לכתחילה יש לקרוא מצאת הכוכבים של ליל פורים עד עלות השחר של יום פורים אבל בשעת דחק וסכנה (כגון מלחמה) מותר לקרוא כבר מפלג המנחה (דהיינו שעה ורבע לפני צאת הכוכבים) עם ברכותיה
2	ממתי ועד מתי אפשר לקיים את מצות קריאת מגילת אסתר של יום פורים ?	לכתחילה יש לקרוא מזריחת השמש (ובשעת הדחק אם נזכר לאחר השקיעה בבין השמשות יכול לקרותה לאחר השקיעה בבין השמשות אבל ללא ברכה)
3	אם יודע שבפורים יהיה בדרך ולא יהיה באפשרותו לקרוא מגילה רשאי להקדים לקרוא כבר מיום יג', יב', יא' באדר אבל ללא ברכה (ולכתחילה יקראנה במנין במקרה זה). ואם יוצא לדרך לפני יא' באדר ויודע שלא יוכל לקרוא מגילה בימים שבין יא' באדר ליד' או טו' באדר רשאי לקרוא מגילה כבר מתחילת חודש אדר ללא ברכה.	אם יודע שבפורים יהיה בדרך ולא יהיה באפשרותו לקרוא מגילה רשאי להקדים לקרוא כבר מיום יג', יב', יא' באדר אבל ללא ברכה (ולכתחילה יקראנה במנין במקרה זה). ואם יוצא לדרך לפני יא' באדר ויודע שלא יוכל לקרוא מגילה בימים שבין יא' באדר ליד' או טו' באדר רשאי לקרוא מגילה כבר מתחילת חודש אדר ללא ברכה.
4	האם אבל ל"ע חייב במקרא מגילה כרגיל ? (לגבי משלוח מנות ומתנות לאביונים לאבל ומאבל, ראה להלן)	אבל ל"ע, אפילו ב "שבעה" חייב במקרא מגילה ויכול גם ללכת לביהכ"ס לשמוע מגילה (וי"א דוקא ביום אבל בליל פורים יתפלל בביתו ואח"כ ילך לשמוע מגילה) ויכול להוציא את הציבור ידי חובה ולברך "שהחיינו" עבור הציבור (ויש חולקים אבל גם לדעתם אם קורא לבני ביתו או אם הוא ש"צ קבוע, יכול לקרוא ולברך). למנהג האשכנזים, אבל לא יקרא את המגילה על מנת להוציא אחרים בפורים האבל לא נוהג אבילות בדברים שבפרהסיא אלא רק בצניעא (אסור ברחיצה ותשמיש המיטה ועוד) וילבש בגדים עליונים לכבוד פורים
5	לאחר סיום המגילה מברכים את ברכת "הרב את ריבנו". האם צריך מנין כדי לברך ברכה זו ? האם מברכים אותה גם אים קוראים לנשים בלבד ?	יש אומרים (הגר"ע) שמברכים אותה רק אם יש עשרה אנשים או עשר נשים. וי"א (בא"ח) שגם יחיד יכול לברך ברכה זו.
6	האם מי שכבר יצא ידי חובת מגילה בביהכ"ס וקורא שוב להוציא גברים אחרים למנהג הספרדים : לכתחילה יברך אחד השומעים ורק אם אין שומע שיודע לברך, יברך הקורא עבורם למנהג האשכנזים : בכל מקרה יברך הקורא ואם יצא ידי חובה וקורא שוב להוציא נשים	למנהג האשכנזים : אחת מהנשים תברך הברכות שלפני המגילה ואת הברכה הראשונה תברך בנוסח "לשמוע מגילה" (ואם יש שם גבר שלא שמע מגילה כנראה יש לברך "על מקרא מגילה") מנהג הספרדים : י"א שאין מברכים כלל לנשים במקרה זה (הרב אליהו זצ"ל) וי"א שמברך כרגיל את כל הברכות ובנוסח הרגיל "על מקרא מגילה" (הגר"ע) ולענין ברכת "הרב את ריבנו" אפשר כאמור לברך רק בעשרה גברים או עשר נשים.
7	האם הש"ץ צריך לעמוד בזמן שמברך ומוציא את הציבור ? האם הקורא לנשים או אפילו יחיד בביתו צריך לעמוד בשעת הברכות ?	מנהג האשכנזים : הקורא הן ביחיד והן בציבור צריך לעמוד בזמן שהוא מברך, וכן על השומעים לעמוד בעת הברכה מנהג הספרדים : הקורא בציבור צריך לעמוד בזמן שהוא מברך, ולגבי השומעים יש שנהגו לעמוד בעת הברכה ויש שנהגו לשבת. כמו כן הקורא לנשים או אפילו יחיד בביתו יש שנהגו שצריך לעמוד בשעת הברכות ויש שנהגו לשבת
8	יש לי מגילה כשירה, האם לברך ולקרוא בלחש עם הש"ץ או לא לברך אלא לסמוך על ברכת הש"ץ ?	אפשר לברך אבל עדיף יותר שהש"ץ יברך ויכוין לצאת בברכתו (ובמקרה זה לא יענה "ברוך הוא וברוך שמו" אלא רק "אמן")
9	האם יוצאים ידי חובת מצות מגילה אם שומעים את קריאתה ברדיו או בטלפון ? האם צריך לענות אמן על הברכה ברדיו או בטלפון ? האם יוצאים ידי חובת מצות מגילה אם שומעים את קריאתה באמצעות רמקול ?	לא יוצאים ידי חובה אם שומעים קריאת מגילה ברדיו או בטלפון אפילו בשידור ישיר כיון שהשומע אינו שומע את קול האדם הקורא ממש אלא זה עיבוד של הקול. יש לענות אמן על הברכות ששומעים בשידור ישיר. רק אם השומע נמצא בקרבת הקורא במגילה ויכול לשמוע אותו גם ללא רמקול, יוצא ידי חובה אם שומע ע"י רמקול.
10	האם מותר לאכול או לשתות לפני קריאת המגילה בלילה ואו בבוקר ? מי שקשה לו להמשיך בצום תענית אסתר עד אחר קריאת המגילה, האם יכול לאכול או לשתות לפני המגילה ? האם אשה בבוקר לא תאכל עד שתשמע מגילה ?	לכתחילה חצי שעה לפני זמן קריאת המגילה בלילה או בבוקר אסור לאכול ואו לשתות אבל אם קשה לו להמשיך בצום תענית אסתר עד אחר קריאת המגילה (וכבר הגיע זמן צאת הצום) או בבוקר שכבר התפלל שחרית ועדיין לא קרא את המגילה, שאז אסור לו לאכול לפני שיקרא מגילה, או אשה שהיא רעבה מאוד בבוקר ואסור לה לאכול לפני שתשמע את קריאת המגילה. מותר לני"ל לאכול ולשתות כדלהלן: 1. לחם השוקל (או בנפח) פחות מ "כביצה" דהיינו פחות מ 56 גרם 2. מאפים שברכתם "מזונות" השוקלים (או בנפח) פחות מ "כביצה" דהיינו פחות מ 56 גרם 3. שאר סוגי המאכלים שאינם מיני דגן, אפילו יותר מ"כביצה" דהיינו אפילו יותר מ 56 גרם 4. לשתות תה, קפה וכד' לאדם חלש שההמתנה למגילה תזיק לבריאותו ועלול לחלות וגם אכילת ארעי כנ"ל לא תספיק לו, מותר לו לאכול לפני המגילה אבל יבקש ממשהו שיזכיר לו לקרוא מגילה לאחר האכילה

11	<p>המגילה נקראת "אגרת" ולכן יש לקרואה כאגרת ולפשוט אותה לפני הקריאה. כיצד יש לפשוט אותה ?</p>	<p>מנהג האשכנזים לפשוט (לפתוח) את המגילה מתחילתה עד סופה ולקרוא ממנה כאשר היא פשוטה</p> <p>מנהג הספרדים הקורא ביחיד: יתחיל לקרוא ממנה כשהיא גלולה אבל כאשר יסיים עמוד לא יגלול אותו אלא ינח אותו פתוח כך שבסוף הקריאה כל המגילה תהיה פתוחה לפניו כאגרת הקורא בציבור: עדיף שיפשוט אותה כמנהג האשכנזים</p>
12	<p>אם לא שמע אפילו מילה אחת מהקורא במגילה, לא יצא ידי חובה ואם כן מה יעשה אדם שבגלל הרעש לא שמע מילה מסוימת מהקורא או שאיחר והגיע קצת לאחר התחלת הקריאה במגילה ?</p>	<p>אם לא שמע אפילו מילה אחת מהקורא במגילה או שאיחר והגיע קצת לאחר התחלת הקריאה במגילה יקרא את המילים החסרות (יבטא אותן בשפתיו) מתוך הספר שברשותו (בן אם יש לו מגילה כשרה ובין אם אין לו וקורא מתוך ספר) וימשיך עד שיגיע למקום שבו המצא החוזר ואז יפסיק ורק ימשיך להקשיב לשאר המגילה כך גם לגבי נשים שחייבות במגילה כמו הגברים. (אם הרעש בעזרת נשים לא מאפשר לשמוע את המגילה מילה במילה עדיף שנשים יתקבצו ביחד ויקראו להן בנפרד במקום שקט המאפשר שמיעה כהלכה.</p>
13	<p>על אלו טעויות מחזירים את הקורא ועל אלו טעויות לא מחזירים אותו ?</p>	<p>דילג על מילה או אות – מחזירים אותו ביטא מילה בצורה שלא משנה את המשמעות שלה (קרא יהודיים במקום יהודים) – לא מחזירים אותו ביטא מילה בצורה שמשנה את המשמעות שלה (קרא ישב במקום יושב, נפל במקום נופל) – מחזירים אותו</p>
14	<p>על מה צריך להקפיד מי שדילג על מילה או פסוק כאשר הוא משלים זאת מהספר שבידו ?</p>	<p>שם ד' לא מופיע בפירוש במגילה אבל מרגישים את מציאותו ע"י התיזמון של המאורעות וע"י שתמיד נמצא האיש הנכון בזמן הנכון דבר המראה שהקב"ה מושך בחוטים לכן אם נקרא את המגילה שלא לפי הסדר והתרחשות המאורעות (הקורא למפרע) הרי שלא נרגיש את יד' המנהלת את העניינים ולכן אם דילג או לא שמע מילה ונזכר לאחר כמה פסוקים ואז השלים אותה ומיד המשיך לשמוע - לא יצא שהרי לא קרא לפי הסדר (קרא למפרע לא יצא) אלא עליו לחזור לפסוק שדילג ומשם ימשיך לקרוא מהספר על הסדר עד שיגיע לקורא</p>
15	<p>דיבר באמצע קריאת המגילה, יצא ידי חובתו ?</p>	<p>לכתחילה אסור לקרוא ולשמוע לדבר אפילו מילה אחת במהלך המגילה אם נאלץ הקורא (הש"ץ) בשעת הדחק והאונס לדבר – יצא ידי חובה אם נאלץ השומע בשעת הדחק והאונס לדבר ובנתים המשיך הש"ץ בקריאתו – לא יצא שהרי הפסיד לשמוע מילים, אלא עליו לקרוא מהספר שבידו ממקום שהפסיק כדיבור עד למקום שבו נמצא הש"ץ וכך יצא ידי חובתו</p>
16	<p>האם מותר לענות לקדיש, קדושה או לעניית אמן על ברכה באמצע הקריאה ?</p>	<p>מותר לקורא (הש"ץ) לענות לקדיש, קדושה או לענות אמן על ברכה באמצע הקריאה אסור לשומע לענות לקדיש, קדושה או לענות אמן על ברכה באמצע הקריאה כיון שבנתים ימשיך הקורא בקריאתו ויפסיד לשמוע כמה מילים והכלל הוא העוסק במצוה פטור מן המצוה</p>
17	<p>אם קרא את עשרת בני המן שלא בנשימה אחת, האם יצא ידי חובה ?</p>	<p>לכתחילה יש לומר את עשרת בני המן (החל מהמילים "חמש מאות איש" כולל כל שמות בני המן עד המילה "עשרת") בנשימה אחת כיון שכולם נהרגו ונתלו כאחד אבל בדיעבד אם לא אמר בנשימה אחת – יצא ידי חובה</p>
18	<p>על מה על הקורא במגילה לשים לב כאשר הוא קורא את עשרת בני המן ?</p>	<p>מאחר שעשרת בני המן כתובים במגילה בטור זה מתחת לזה ובטור שממול כתובה המילה "ואת" זו מתחת לזו, עלול הקורא (אשר ממילא קורא במהירות כי רוצה לאמרם בנשימה אחת) לומר את המילה "ואת" ואת שמות בני המן לא מתוך המגילה ולכן יש להזהר ולקרוא כל פעם את המילה "ואת" ואת שמות בני המן מתוך המגילה, אבל אם בדיעבד אם קרא כמה מילים לא מתוך המגילה – יצא</p>
19	<p>האם לברך את ברכת "הרב את ריבנו" רק לאחר גלילת המגילה או תוך כדי הגלילה ?</p>	<p>על הש"ץ לברך "הרב את ריבנו" רק לאחר שהוא גלל את המגילה מסופה לתחילתה שהרי אם ישאיר אותה פתוחה ולאחר מכן יברך גנאי הוא למגילה שתהיה פתוחה שלא לצורך ואם יברך תוך כדי גלילה, גם זה אסור שהרי אין לעשות כל פעולה בזמן ברכה ולכן עדיף שיגלול את המגילה לגמרי ורק אז יברך</p>
20	<p>מתי קוראים במגילה בעיר שיש ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יהשע בן נון ?</p>	<p>בעיר שיש ספק אם היתה מוקפת חומה מימות יהשע בן נון (כמו חברון, טבריה, יפו, לוד, עזה, עכו, צפת, רמלה, שכם) קוראים ביום יד' כרגיל עם ברכה וכן קוראים גם ביום טו' אבל בלי ברכה</p>
21	<p>אדם הגר בעיר מוקפת חומה ההולך לעיר שאינה מוקפת חומה וכן הפוך, מתי יקרא את המגילה ביד' או בטו' ?</p>	<p>הזמן הקובע הוא היכן יהיה בזמן עלות השחר ולכן תושב עיר פרוזה (גבעת שמואל) הנוסע לירושלים (לכרך) ביום יד' באדר לאחר עלות השחר (כלומר בעלות השחר היה עדיין בג"ש) חייב בכל מצוות הפורים ביום יד' (כולל סעודת פורים) ופטור לחלוטין ביום טו. אם הוא נוסע לירושלים בליל יד' באדר ובעלות השחר של יד' וגם של טו' יהיה בירושלים חייב בכל הלכות פורים רק ביום טו באדר (כמו ירושלמי). אם היה בעלות השחר של יום יד' בירושלים וחזר במהלך יום יד' לג"ש וביום טו היה בג"ש זהו מצב של ספק, ולכן עדיף להישאר בירושלים ביום טו כדי שיהא חיובו ביום טו' בלבד (כדין מוקף). אם בכל זאת הוא חוזר בליל טו' - קורא בשני הימים בלי ברכה. מאחר וענין זה מורכב מפרטי דינים רבים יש להתייעץ עם מורה הוראה</p>
22	<p>כאשר פורים חל במוצאי שבת, האם מותר להביא את המגילה לביהכנ"ס ביום שבת לצורך הקריאה במוצ"ס ?</p>	<p>אין להביא את המגילה לביהכנ"ס ביום שבת לצורך הקריאה במוצ"ס כיו שזו הכנה משבת לחול. (בשעת הדחק כגון שביתו רחוק מביהכנ"ס ולא יספיק ללכת מביהכנ"ס לאחר צאת הכוכבים כדי להביא את המגילה, מותר להביאה רק לאחר שקיעת החמה לפני צאת הכוכבים.</p>
23	<p>על מה צריך לכוין בברכת "שהחינו" במגילה ?</p>	<p>יש לכוין גם על שאר מצוות פורים שהן משלוח מנות, מתנות לאביונים, סעודת פורים. האשכנזים (שמברכים "שהחינו" שוב ביום) יכונו זאת בברכת "שהחינו" בבוקר ואילו הספרדים (שמברכים "שהחינו" רק בלילה ולא מברכים שוב בבוקר) יכונו על מצות אלו בברכת "שהחינו" של לילה.</p>
24	<p>אם דיבר הקורא או השומע בין הברכות לתחילת הקריאה לא יצא יד' וצריך לברך שוב "על מקרא מגילה" או דיבר בדיעבד לצורך המגילה שאז לא יברך שוב. אם דיבר בין גמר המגילה לברכת "הרב את ריבנו" נחלקו הפוסקים אם רשאי הוא לברך את ברכת "הרב את ריבנו"</p>	<p>אם דיבר הקורא או השומע בין הברכות לתחילת הקריאה, האם יצא ידי חובה ?</p>

שו"ת משלוח מנות

מס	השאלה	התשובה
1	מדוע יש לשלוח מנות בפורים ?	1. המן אמר על עם ישראל שהם "עם מפוזר ומפורד" וכדי להוכיח לו שאנו עם מאוחד ולא מפורד אנו שולחים מנות איש לרעהו (2 מנות לפחות לאדם אחד לפחות) 2. מאחר שיש מצוה לערוך סעודת פורים בפורים, יש חשש שיהיו אנשים שלא יהיה ברשותם מזון כדי לעשות סעודה, לכן תיקנו מצות משלוח מנות כדי שיהיה מזון בבית ואפשר יהיה לקיים מצות סעודת פורים
2	מה השיעור המינימלי של המנות ? האם גם משקה יכול להחשב כמנה (מתוך שתי המנות שיש לשלוח לאדם אחד) ?	על כל מנה להיות בשיעור שראוי לכבד בו אורח חשוב מעיקר הדין גם משקה חשוב נחשב למנה ויוצאים ידי חובה אם שולח משקה ומין מאכל אבל עדיף להדר ולשלוח שני מיני מאכל. יוצאים ידי חובה רק במיני מאכל אכילים .
3	אם בטעות שלחתי עוגות ומיני מתיקה לחולה סכרת שאינו אוכל מיני מתיקה , האם יצאתי ידי חובה ?	השולח לחבירו דבר שאינו יכול לאכול, כגון שהוא חולה סכרת ל"ע ושולח לו מיני מתיקה, לדעת הרב נויבירט - לא יצא אך לדעת הגר"ש אורבך זצ"ל ולדעת הגר"ע יצא ידי חובה מעיקר הדין (אבל עדיף להחמיר ולשלוח לו אוכל שיכול לאכול או שישלח מנות לאדם נוסף).
4	האם משלוח מנות לרב או לאדם חשוב אחר צריכה להיות שונה ממשלוח מנות לאדם רגיל ופשוט ?	המנות צריכות להיות בהתאם לערך הנותן והמקבל כלומר אם הנותן עשיר עליו לתת מנות יקרות לפי יכולתו ואם המקבל הוא אדם חשוב, רב, ואדם נכבד יש לתת לו מנות לפי ערכו ולא מנות סתם כמו לכל אדם
5	האם אפשר לשלוח מנות בליל פורים ?	לא. השולח מנות בליל פורים – לא יצא ידי חובתו. מצות משלוח מנות היא רק ביום פורים
6	האם גם אשה חייבת במצות משלוח מנות ?	גם אשה חייבת במצות משלוח מנות כיון שהיתה באותו הנס אבל אשה תשלח לאשה וגבר לגבר (והסיבה : שמא ישלח הגבר מנות לאלמנה ויבוא לידי ספק אם התקדשה לו ע"י קבלת המנות, אבל מתנות לאביונים יכול לתת איש אפילו לאשה כיון שזה דרך צדקה)
7	האם ילדים חייבים במשלוח מנות ?	ילדים חייבים במשלוח מנות החל מגיל מצוות (בן מגיל 13 ובת מגיל 12). פחות מגיל זה - טוב לחנכם לקיים מצוה זו.
8	האם אבל ל"ע חייב במשלוח מנות והאם אפשר לשלוח לו מנות ?	למנהג הספרדים – חייב לשלוח וגם שולחים לו ומקבל מנות כרגיל למנהג האשכנזים - לא שולחים לאבל מנות , אבל מותר לשלוח לבני משפחתו של האבל. מאידך האבל שולח לאחרים
9	האם יש לשלוח ע"י שליח או להביא את המשלוח בעצמו לחבירו ?	יכול להביא את המנות לחבירו גם בעצמו ויכול גם ע"י שליח
10	האם יש לתת משלוח מנות ומתנות לאביונים ורק אח"כ לערוך סעודת פורים ?	יש נוהגים (אין זה מן הדין אלא רק ראוי לעשות כן) להקדים ולתת משלוח מנות ומתנות לאביונים לפני סעודת פורים בגלל הסיבות הבאות : 1. אם יתחיל קודם בסעודה הוא עלול להשתכר ולהמנע ממשלוח מנות ומתנות לאביונים 2. אחת הסיבות למשלו מנות היא לאפשר לעניים לערוך סעודת פורים מהמנות שקיבלו, לכן יש להקדים משלוח מנות ומתנות לאביונים לפני הסעודה

"שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי"

לפי האמור בפיוט זה, "שושנת יעקב", כלומר עם ישראל צהלו ושמחו כאשר הם ראו את "תכלת מרדכי".
לכאורה השמחה שלהם נבעה מכך שראו את צבע התכלת של מרדכי
ולכן נשאלת השאלה כיצד
התכלת של מרדכי גרמה להם לשמחה ?

כאשר התהפך הגלגל ואחשורוש ציוה על המן לקחת את מרדכי היהודי ולהלביש אותו בבגדי מלכות ולהרכיבו על הסוס , בא המן למרדכי והודיע לו כי עליו להלבישו בגדי מלכות

מרדכי שמח מאוד אבל שאל את המן מנין תביא בגדי מלכות? ענה לו המן מחוסר ברירה שהוא יפשיט מעליו את בגדי המלכות שהיו לו כראש השרים של המלך וכך מרדכי יוכל ללובשם ולרכוב על הסוס

ואכן פשט המן את ביגדי המלכות שלו ונתן למרדכי וכך הרכיב אותו בעיר

היהודים אשר הציצו מהחלונות ראו למעשה איש לבוש בבגדי המן על הסוס וחשבו שמי שזוכה לכל התהילה הוא המן אבל כאשר התבוננו הם ראו את פתיל התכלת של הציצית של מרדכי מבצבץ מתחת לביגדי המלכות ואז הבחינו שהרכוב על הסוס הוא מרדכי ולכן "שושנת יעקב צהלה ושמחה" כיון ש "בראותם...תכלת מרדכי" ידעו שזהו מרדכי ושהכל מתחיל להתהפך לטובה.

שו"ת מתנות לאביונים

מס	השאלה	התשובה
1	מדוע יש לתת מתנות לאביונים בפורים ?	1. המן אמר על עם ישראל שהם "עם מפוזר ומפורד" וכדי להוכיח לו שאנו עם מאוחד ולא מפוזר אנו מראים שאנו עוזרים זה לזה 2. מאחר שיש מצוה לערוך סעודת פורים בפורים, יש חשש שיהיו אנשים שלא יהיה ברשותם מזון כדי לעשות סעודה, לכן תיקנו מצות מתנות לאביונים כדי שיהיה להם כסף ויוכלו לרכוש מזון ולקיים מצות סעודת פורים
2	לכמה אביונים צריך לתת ?	יש לתת מתנה אחת לאביון אחד ועוד מתנה אחת לאביון שני (כלומר, 2 מתנות ל 2 אביונים כ"א מתנה אחת)
3	האם המתנה צריכה להיות כסף או גם מיני תבשיל ?	יוצאים ידי חובה בכסף (מטבעות, שטרות, צ'ק המחאה בנקאית), במיני תבשיל, במיני אוכלין.
4	מה השווי של כל מתנה ?	מעיקר הדין אפשר לתת מטבע שוה פרוטה לכל אחד משני האביונים אבל יש להחמיר ולתת כסף בשווי של סעודה אחת (י"א 170 גרס"מ"ק פת ופחית שתיה או כסף בשווי זה) לפחות לעני אחד וכנ"ל לעני שני כמובן, יש להרבות לתת בעין יפה ורוח נדיבה ומוטב להשקיע יותר במתנות לאביונים מאשר במשלוח מנות וסעודת פורים
5	האם אפשר לתת מתנות לאביונים בליל פורים ?	לא. הנותן מתנות בליל פורים – לא יצא ידי חובתו. מצות מתנות לאביונים היא רק ביום פורים
6	האם אפשר לשים כסף בצדקה או לתת לארגון צדקה ביום פורים והכסף יחולק לעניים לאחר פורים ?	לא. את המתנות לאביונים (הכסף וכד') יש לתת ביום פורים לעני ישירות , או לתת לארגון צדקה (אפילו לפני פורים) שמתחייב לתת ישירות לעני את הכסף ביום פורים ולא לאחר מכן
7	האם נשים חייבות במתנות לאביונים ?	נשים חייבות במתנות לאביונים כמו גברים ללא כל הבדל. וכאשר הבעל נותן הוא יכול להוסיף ולתת בשם אשתו
8	האם ילדים חייבים במתנות לאביונים ?	ילדים חייבים במתנות לאביונים החל מגיל מצוות (בן מגיל 13 ובת מגיל 12). פחות מגיל זה - טוב לחנכם לקיים מצוה זו.
9	האם אבל ל"ע חייב במתנות לאביונים ?	אבל ל"ע חייב במתנות לאביונים אפילו בתוך ה"שבעה".
10	האם אפשר לתת מתנות לאביונים מכספי "מעשר כספים" ?	אין לתת מתנות לאביונים מכספי "מעשר כספים" אבל אפשר להוסיף ממעשר הכספים על הסכום שנותן כמתנות לאביונים
11	אם נותן מתנות לאביונים לזוג, איש ואיש או לאב ובנו הסמוך על שולחנו, יצא ידי חובת מתנות לשני אביונים או שהאיש ואישתו (או האב ובנו) נחשבים כעני אחד ועליו לתת לעני נוסף ?	לדעת "ערוך השולחן" (תרצ"ד ד) - איש ואישתו (או אב ובנו) נחשבים כעני אחד ועליו לתת לעני נוסף לדעת פוסקים רבים אחרים - איש ואישתו (או אב ובנו) נחשבים כשני עניים ויוצא ידי חובה באמצעותם.
12	האם יוצאים ידי חובה בנותנות מתנות לאביונים לקטן שלא הגיע למצוות ?	יוצאים ידי חובה בנותנות מתנות לאביונים לקטן שלא הגיע למצוות (כאביון אחד). ואין הדבר דומה למשלוח מנות שלדעת כמה פוסקים לא יוצאים ידי חובה במשלוח מנות לקטן.

שו"ת סעודת פורים

מס	השאלה	התשובה
1	האם חובה לאכול בשר ולחם בסעודת פורים ?	כיון ש"אין שמחה אלא בבשר ויין" לכתחילה יש לאכול בשר בהמה (ולפחות בשר עוף) וכן לאכול לחם בסעודת פורים אא"כ אכילת דברים אלו קשה לו או תזיק לו ואז יאכל מה שליבו חפץ אבל בצורת סעודה מכובדת
2	האם חובה להשתכר בסעודת פורים (ובפורים בכלל) לאור אימרת חז"ל "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" ?	אם יש חשש שע"י השיכרות השוטה יגיע לזילזול או להפסד מצוה אחת (אפילו מדרבנן) כגון: תפילת מנחה או ברכת המזון – אסור להשתכר ובמיוחד אם ע"י זה יתנהג בהתנהגות שתגרום חילול השם. וכדי לקיים את אימרת חז"ל "עד דלא ידע" ישתה קצת יותר ממה שרגיל, דבר שיביא אותו לידי שינה וכך בגלל היותו ישן לא ידע להבחין בין "ארור המן לברוך מרדכי" (ויש אומרים שהמילים "ארור המן" הן בגימטריא 502 בדיוק כמו המילים "ברוך מרדכי" ולכן ישתה כמות יין כזו שלא תאפשר לו להתרכז ולחשב את הגימטריא ולהבחין שהגימטריא של "ארור המן" היא זהה לזו של "ברוך מרדכי")
3	האם אפשר לעשות סעודת פורים בליל פורים ?	מאחר ונאמר "ימי משתה ושמחה" מכאן שהסעודה צריכה להיות דוקא ביום (ימי משתה) ואם עשה אותה בלילה לא יצא ידי חובה
4	מתי ביום נוהגים לאכול את סעודת פורים ?	יש נוהגים לאכול סעודת פורים דוקא בבוקר לפני זמן מנחה גדולה ויש נוהגים לאכול דוקא אחר הצהריים המוקדמות (אין לאחרה ולהתחיל אותה סמוך לשקיעה) לאחר שמתפללים לפני כן מנחה גדולה
5	האם נשים חייבות בסעודת פורים ?	נשים חייבות בסעודת פורים כשם שהן חייבות בכל מצות הפורים מאחר וגם הן היו באותו הנס ובמיוחד שהנס נעשה ע"י אשה.
6	מי שהתחיל סעודתו ביום פורים והיא נמשכה ללילה, האם יאמר "על הניסים" בברכת המזון ?	עליו לומר "על הניסים" אבל י"א שאם התפלל ערבית במהלך הסעודה לא יאמר "על הניסים" ברכת המזון ולכן עדיף שיתפלל ערבית רק לאחר ברכת המזון ולדעת הרב אליהו זצ"ל אין לומר, בכל מקרה, "על הניסים" לאחר השקיעה. (ואם חל פורים ביום שישי ונמשכה הסעודה לשבת: למנהג האשכנזים יאמר רק "רצה" ולא "על הניסים" ולמנהג הספרדים לא יאמר אפילו "רצה" אא"כ המשך לאכול באותה סעודה בלילה)

אז מה בדיוק קרה שם.....

המאורע	שנה לבריאת העולם
גלות יהויכין (יכניה) לבבל ועימו גדולי התורה וכן מרדכי היהודי (לאחר מכן חזר מרדכי לירושלים)	3327
חורבן בית ראשון ע"י נבוכדנצר והוא מגלה את העם לבבל כולל את מרדכי	3338
גדליהו בן אחיקם נרצח	3339
בלטשצר מולך בבבל	3386
כורש מולך בפרס ונותן רשות לעלות לישראל (בעקבות הכרזתו עולה זרובבל עם אלפי יהודים וגם מרדכי)	3390
<p>3392</p> <p>אחשורוש מולך ובניית ביהמ"ק נפסקת (בערך בתקופה זו חוזר מרדכי לבבל ולמלכות אחשורוש)</p> <p>שנת שלוש למלכותו - משתה (כי חישב בטעות 70 שנה מגלות בבל ולא מהחורבן) ונפילת ושתי.</p> <p>שנת שבע למלכותו - בחירת אסתר (הוחבאה 4 שנים בבית מרדכי ובסוף בחודש טבת נילקחה לארמון).</p> <p>שנת י"ב למלכותו בי"ג לחודש ניסן - הטלת פור ואגרות שההשמדה תהיה בעוד 11 חודש ב יג' אדר.</p> <p style="text-align: center;">מי"ג לחודש ניסן - שלושת ימי הצום שגזרה אסתר.</p> <p style="text-align: center;">בט"ו לחודש ניסן - אסתר מזמינה את אחשורוש והמן למשתה הראשון.</p> <p style="text-align: center;">בליל ט"ז לחודש ניסן - נדדה שנת המלך.</p> <p style="text-align: center;">ביום ט"ז לחודש ניסן - בבוקר ככה יעשה לאיש.</p> <p style="text-align: center;">בצהריים סעודה שניה.</p> <p style="text-align: center;">אחר הצהריים נתלה המן. ("וישבת המן ממחרת הפסח")</p> <p>ביום כ"ג לחודש סיון – מרדכי שולח אגרות שיש רשות ליהודים להתגונן ב יג' אדר הקרוב</p> <p>שנת י"ג למלכותו - בי"ג לחודש אדר - הכו היהודים באויביהם ונתלו עשרת בני המן.</p> <p style="text-align: center;">בי"ד לחודש אדר - הכו היהודים בשושן עוד יום באויביהם.</p> <p style="text-align: center;">בי"ד לחודש אדר - נחו היהודים בכל המדינות מאויביהם. וכנגד זה פורים של פרזים.</p> <p style="text-align: center;">בט"ו לחודש אדר - נחו היהודים בשושן מאויביהם. כנגד זה פורים של מוקפים.</p> <p style="text-align: center;">שנה יד' למלכותו – נכתבה המגילה ע"י מרדכי ואסתר</p>	
דריוש השני (י"א שהיה בנה של אסתר) מולך על פרס	3406
התחלת בנין בית שני (70 שנה לאחר חורבן בית ראשון)	3408

שׁוֹשֵׁנֵת יַעֲקֹב
צְהִלָּה וְשִׂמְחָה
בְּרֵאוֹתֵם יַחַד
תִּכְלֹת מֶרְדְּכִי.

תְּשׁוּעָתֵם
הִיִּית לְנִצָּחַת,
תִּקְוֹתֵם
בְּכֹל דּוֹר וְדוֹר.
בְּרוּךְ מֶרְדְּכִי הַיְהוּדִי.

תקציר שאלות ותשובות בהלכות ימי הפורים

כל הזכויות שמורות למחבר ©

efratis@neto.net.il

052 – 5219169

